

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 326 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugliy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning.....	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	
Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari	163
<i>Djumayeva Dildora Isroilovna</i>	
Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students	167
<i>Inoyatova Umida Boxadir qizi</i>	
Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland	171
<i>Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi</i>	
Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	175
<i>Akbarova Saidaxon Rustamovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli	180
<i>Atadjanova Shaira Xalilovna, Umardulov Muxtorali Islomkulovich</i>	

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish.....	185
<i>Azamatova Dildora Shuxrat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili.....	189
<i>Babayeva Dilnoz Xaydarovna</i>	
O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS)	192
<i>Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi</i>	
Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili.....	195
<i>Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi</i>	
Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari.....	199
<i>Duvlayeva Nozigul Xolmuxammad qizi</i>	
Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications.....	203
<i>Egamova Munisa Khakim kizi</i>	
Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish.....	208
<i>Kodirov Akbar Shuxratovich</i>	
Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools	213
<i>Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi</i>	
O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari.....	218
<i>Mirsidikova Aziza Mirvohidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari	221
<i>Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oprovna</i>	
Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education	226
<i>Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi</i>	
Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar.....	229
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish	233
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoxid qizi</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	237
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish	242
<i>Qurbonova G. M.</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari	245
<i>Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi</i>	
Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash	248
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	252
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	254
<i>Shaymatova Aziza</i>	
Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar.....	259
<i>Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi</i>	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi	265
<i>Suyarova Orzigul Sodiq qizi</i>	

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik.....	269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish	273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna	
Ta'limga o'qib tushunishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari.....	276
Umarov Bahrom Norboyevich	
Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati.....	286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar	289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri	292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergasheva	
Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish.....	297
Zakirova Sohila Muxtoraliyevna, Nurmuhamedova Dilshoda Zaynobiddin qizi	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	302
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Ортодонтியда миотерапиya: миогимнастик дентоальвеоляр apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi	305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna	
Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков	308
Умрихина Виктория Игоревна	
21st Century Dental Innovation Technologies: An Overview	314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich	
Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах	317
Шарипова Шахноза Шавкат кизи	
Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка.....	321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович	

INKLUZIV TA'LIMDA PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA: MAXSUS EHTIYOJLI O'QUVCHILARNING O'QUV YUTUQLARINI BAHOLASH

Norqobilova Rayxona Davlatovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Pedagogika va texnologik ta'lim kafedrası dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9462-8577>

Annotatsiya: Inkluziv ta'lim barcha o'quvchilarga, jumladan maxsus ehtiyojli bolalarga sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratishga qaratilgan tizimdir. Bunday sharoitda pedagogik diagnostika o'qituvchilarga har bir o'quvchining individual rivojlanish jarayonini kuzatish, o'qishdagi qiyinchiliklarni erta aniqlash va shaxsga yo'naltirilgan o'quv strategiyalarini ishlab chiqish imkonini beruvchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu maqolada inkluziv ta'lim jarayonida pedagogik diagnostikaning mazmuni, funksiyalari va metodologik asoslari nazariy hamda tahliliy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy diagnostik yondashuvlar - formatif baholash, kompetensiyaviy diagnostika va raqamli vositalar - o'quv jarayonini individuallashtirishda tutgan o'rni tahlil qilinadi. Maqolada o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyasini rivojlantirish zarurligi va amaliyotda uchraydigan muammolar haqida so'z yuritiladi. Yakunda maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv natijalarini yaxshilash maqsadida diagnostika amaliyotini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: pedagogik diagnostika; inkluziv ta'lim; maxsus ehtiyojli o'quvchilar; baholash; diagnostik kompetensiya; individual rivojlanish.

Abstract: Inclusive education is a system aimed at providing quality education for all learners, including students with special educational needs. In such conditions, pedagogical diagnostics serves as an important mechanism that enables teachers to monitor each learner's individual development process, identify learning difficulties at an early stage, and develop learner-centered instructional strategies. This article provides a theoretical and analytical overview of the content, functions, and methodological foundations of pedagogical diagnostics in the context of inclusive education. It also analyzes the role of modern diagnostic approaches—formative assessment, competency-based diagnostics, and digital tools—in the individualization of the educational process. The article highlights the necessity of developing teachers' diagnostic competence and discusses challenges encountered in educational practice. Finally, scientifically grounded recommendations are proposed to improve diagnostic practices in order to enhance the academic outcomes of students with special educational needs.

Key words: pedagogical diagnostics; inclusive education; students with special educational needs; assessment; diagnostic competence; individual development.

Аннотация: Инклюзивное образование представляет собой систему, направленную на обеспечение качественного образования для всех обучающихся, включая детей с особыми образовательными потребностями. В таких условиях педагогическая диагностика выступает важным механизмом, позволяющим учителям отслеживать индивидуальный процесс развития каждого ученика, своевременно выявлять трудности в обучении и разрабатывать личностно-ориентированные образовательные стратегии. В статье теоретически и аналитически раскрываются содержание, функции и методологические основы педагогической диагностики в условиях инклюзивного образования. Также анализируется роль современных диагностических подходов – формативного оценивания, компетентностной диагностики и цифровых инструментов – в индивидуализации образовательного процесса. В статье рассматривается необходимость развития диагностической компетентности педагогов и проблемы, возникающие в образовательной практике. В заключение предлагаются научно обоснованные рекомендации по совершенствованию диагностической практики с целью повышения учебных результатов обучающихся с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: педагогическая диагностика; инклюзивное образование; обучающиеся с особыми образовательными потребностями; оценивание; диагностическая компетентность; индивидуальное развитие.

KIRISH

So'nggi yillarda inkluziv ta'lim jahon miqyosida barcha bolalarga, shu jumladan imkoniyati cheklangan o'quvchilarga teng ta'lim olish imkonini beruvchi asosiy yo'nalishlardan biriga aylandi. Shu jarayonda pedagogik diagnostikaning roli yanada ortib bormoqda, chunki u o'qituvchilarga har bir o'quvchining o'qishdagi yutuqlari, rivojlanish sur'atlari va qiyinchiliklarini aniqlash imkonini beradi.

Pedagogik diagnostika faqat o'quv natijalarini o'lchash bilan cheklanmaydi; u o'quvchilarning motivatsiyasi, ijtimoiy moslashuvi, shaxsiy rivojlanish dinamikasini tizimli tahlil qilishni ham o'z ichiga oladi. Inkluziv ta'limda bu jarayon murakkabroq kechadi, chunki maxsus ehtiyojli o'quvchilarning ehtiyojlari, o'rganish uslublari va imkoniyatlari bir-biridan farq qiladi. Shu boisdan, ta'lim amaliyotida ilmiy asoslangan, shaxsga yo'naltirilgan va etik tamoyillarga asoslangan diagnostika metodlarini ishlab chiqish zarurati ortib bormoqda. Ushbu maqolada inkluziv ta'limda pedagogik diagnostikaning nazariy asoslari, xalqaro tajribadagi yondashuvlar va amaliy takliflar tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik diagnostika tushunchasi o'z rivojlanish jarayonida ta'lim psixologiyasi, baholash nazariyasi va inkluziv pedagogika bilan uzviy bog'liq holda shakllangan. Keng ma'noda pedagogik diagnostika - bu o'quvchilarning o'quv faoliyati, ehtiyojlari va yutuqlarini aniqlash hamda tahlil qilish orqali ularning ta'limiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan tizimli jarayondir [5; 65].

Dastlabki tadqiqotlarda diagnostik baholash o'quv jarayonining tarkibiy qismi sifatida ko'rilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi o'quvchilarni farqlash emas, balki ularning o'qish natijalarini yaxshilash ekanligi ta'kidlangan. XXI asrda inkluziv ta'limning rivojlanishi bilan diagnostik baholashning ahamiyati yanada ortdi, ayniqsa imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlashda.

UNESCO konsepsiyasiga ko'ra, inkluziv ta'limda qo'llaniladigan diagnostik vositalar moslashuvchan, madaniy jihatdan mos va ishtirok to'siqlarini bartaraf etishga qaratilgan bo'lishi zarur. Diagnostika jarayoni o'quvchini "yorliqlash" emas, balki uning kuchli tomonlariga tayangan holda yordam choralari ishlab chiqishga xizmat qilishi kerak. So'nggi tadqiqotlarda o'qituvchining diagnostik kompetensiyasi - o'quvchilarning o'quv ma'lumotlarini tahlil qilib, asosli pedagogik qaror qabul qilish qobiliyati - inkluziv ta'lim amaliyotining markazida turishi ta'kidlanmoqda [9; 74].

Raqamli texnologiyalar diagnostika jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Onlayn platformalar va o'quv tahliliy tizimlar yordamida o'qituvchilar o'quv jarayonini uzluksiz kuzatib, individual farqlarni aniqlash va real vaqt rejimida o'qitishni moslashtirish imkoniga ega bo'lmoqdalar. Shu bilan birga, ma'lumot maxfiyligi va axloqiy tamoyillarga rioya etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Inkluziv ta'lim sharoitida bir qator olimlar diagnostik baholashning markazida o'quvchining imkoniyatlarini emas, balki salohiyatini aniqlash g'oyasi turishini ta'kidlaydilar [2; 135].

Samarali diagnostika tizimi sifat tahlili, individual kuzatuv jurnallari va o'qituvchi, ota-ona hamda mutaxassislarining hamkorlikdagi faoliyatini o'z ichiga oladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagogik diagnostika - bu baholash, o'qitish va qo'llab-quvvatlashni birlashtiruvchi murakkab jarayon bo'lib, uning samaradorligi asosan o'qituvchining diagnostik savodxonligiga, institutdagi metodik yordamga va baholash jarayonining etik asoslariga bog'liqdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Inkluziv ta'limdagi pedagogik diagnostika insonparvarlik, rivojlanish va kompetensiyaviy yondashuvlarga tayangan holda shakllangan bir necha o'zaro bog'liq metodologik tamoyillarga asoslanadi. Quyida ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun muhim bo'lgan asosiy metodologik yo'nalishlar bayon etiladi.

Insonparvarlik va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv. Insonparvarlik paradigmasi ta'lim jarayonida o'quvchining shaxsiy qadr-qimmatini hurmat qilish, mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlash va ichki motivatsiyasini rivojlantirishga asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik diagnostika nazorat vositasi emas, balki o'qituvchiga o'quvchining ehtiyojlari va salohiyatini anglashga yordam beruvchi qo'llab-quvvatlovchi jarayon sifatida talqin etiladi. Inkluziv ta'lim sharoitida bu yondashuv diagnostikaning axloqiy, empatik va diskriminatsiyasiz amalga oshirilishini ta'minlaydi [10; 96].

Kompetensiyaviy va formatif yo'nalish. Zamonaviy ta'lim standartlari bilimdan ko'ra ko'nikma va kompetensiyalarni rivojlantirishga urg'u beradi. Pedagogik diagnostika bu tamoyil bilan uzviy bog'liq bo'lib, uzluksiz fikr-mulohaza va formatif baholashni ta'minlaydi. Inkluziv ta'limda diagnostika o'quvchilarning kuchli va rivojlantirilishi lozim bo'lgan tomonlarini aniqlashga, individual ta'lim yo'nalishlarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tizimli va yaxlit yondashuv. Pedagogik diagnostika murakkab tizimli jarayon bo'lib, o'qishning kognitiv, emotsional va ijtimoiy jihatlarini o'zaro bog'liq holda o'rganishni talab etadi. Reusser va Pauli tomonidan ilgari surilgan tizimli modelga ko'ra, diagnostik ma'lumotlar o'quvchi, o'qituvchi, muhit va o'quv dasturi o'rtasidagi o'zaro ta'sirni aks ettirishi zarur. Bu yondashuv diagnostika natijalarini kontekstdan ajratmagan holda tahlil qilish imkonini beradi.

Etik va inkluziv tamoyillar. Pedagogik diagnostika jarayonida axloqiy tamoyillar alohida ahamiyatga ega, ayniqsa maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlashda. Diagnostik faoliyatda maxfiylik, ixtiyoriylik va xabardor rozilik tamoyillariga rioya etilishi shart. Diagnostik vositalar o'quvchining til, madaniyat va kognitiv xususiyatlariga moslashtirilishi zarur. Inkluzivlik faqat texnik aniqlikni emas, balki ta'limdagi ijtimoiy adolat va tenglikni ham ta'minlashni anglatadi [8;85].

Raqamli va ma'lumotga asoslangan yondashuvlar. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi pedagogik diagnostika imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. O'quv tahliliy tizimlar, onlayn baholash platformalari va moslashuvchan ta'lim texnologiyalari o'qituvchiga o'quvchilarning individual rivojlanish holatini aniqroq tahlil qilish imkonini beradi [1; 47]. Shu bilan birga, raqamli diagnostika o'qituvchining kasbiy fikrlashini to'ldiruvchi, lekin uni almashtirmaydigan vosita bo'lishi lozim. Inkluziv ta'limdagi pedagogik diagnostikaning metodologik asoslari insonparvarlik qadriyatlarini ilmiy aniqlik bilan uyg'unlashtirishni, baholashni o'quvchining rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi jarayonga aylantirishni talab qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika amaliyotining tahlili uning kuchli tomonlari bilan bir qatorda qator tizimli muammolar mavjudligini ham ko'rsatadi. Nazariy asoslar samarali yo'nalishlarni belgilab bersa-da, ularni ta'lim amaliyotiga tatbiq etish o'qituvchilar, mutaxassislar va ta'lim muassasalarining tayyorgarligiga bevosita bog'liqdir [12;110].

O'qituvchining diagnostikadagi o'rni. Pedagogik diagnostika muvaffaqiyatining markazida o'qituvchi turadi. Praetorius va hamkorlari ta'kidlaganidek, diagnostik kompetensiya uchta asosiy komponentni o'z ichiga oladi: kuzatish, talqin qilish va pedagogik qaror qabul qilish. Inkluziv ta'lim sharoitida bu komponentlar yanada kengayadi - o'qituvchi maxsus ehtiyojli o'quvchilarning individual o'rganish to'siqlarini aniqlay olish va ularga mos o'quv strategiyalarini ishlab chiqish ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim [7;46].

Amaliyotda esa ko'plab o'qituvchilar yetarli metodik tayyorgarlikka ega emas yoki diagnostika uchun zarur vaqt va resurs yetishmaydi. Natijada diagnostika ma'lumotlari ko'pincha formal tarzda yig'iladi, ammo ularning tahlili va natijalari pedagogik qarorlarda to'liq aks etmaydi. Shu sababli, o'qituvchilarning diagnostik savodxonligini rivojlantirish va bu yo'nalishda institutsional qo'llab-quvvatlash zarur [11;140].

Diagnostik vositalar va texnologik integratsiya. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar diagnostika jarayoniga yangicha imkoniyatlar olib keldi. Moslashuvchan o'quv tizimlari, elektron portfoliolar va o'quv tahliliy panellari yordamida o'qituvchi o'quvchilarning rivojlanishini real vaqt rejimida kuzatib borishi va darsni shunga qarab moslashtirishi mumkin [6;248]. Biroq texnologiya o'zi bilan birga bir qator axloqiy va metodik muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Masalan, ma'lumotlarning maxfiyligi, raqamli vositalarning barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyat yaratmasligi kabi holatlar mavjud. Shuningdek, diagnostik jarayon faqat raqamli o'lchovlarga tayanib qolmasligi kerak - sifatli va miqdoriy ma'lumotlar uyg'unligi saqlanishi lozim.

Asosiy to'siqlar va muammolar. Pedagogik diagnostikani amaliyotga samarali tatbiq etishga to'siqinlik qiluvchi asosiy omillar quyidagilardir:

- o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyasi yetarli emasligi;
- noakademik ko'nikmalarni (masalan, ijtimoiy moslashuv, emotsional muvozanat) baholash uchun metodik asoslarga ega bo'lmaslik;
- o'quv dasturlarining haddan tashqari standartlashtirilganligi;
- madaniy va til jihatdan xilma-xillik natijalarini noto'g'ri talqin qilish xavfi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun inkluziv diagnostika standartlari, kontekstga mos metodologiyalar va ko'p mutaxassisli hamkorlik (o'qituvchi, psixolog, defektolog) tizimini rivojlantirish talab etiladi.

Xalqaro tajriba. Xalqaro amaliyotda samarali diagnostika tizimlari mavjud. Masalan, Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilardagi o'qishdagi qiyinchiliklarni erta aniqlash va bosqichma-bosqich qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilgan [3;426]. Kanada va Avstraliyada esa diagnostika ko'p mutaxassisli baholash guruhlari

orqali amalga oshiriladi va individual ta'lim rejaları asosida olib boriladi. Ushbu tajribalar diagnostika tizimi muvaffaqiyatli ishlashi uchun institutsional siyosat, o'qituvchilar malakasi va jamoaviy hamkorlik zarurligini ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, inkluziv ta'limdagi pedagogik diagnostika faqat bilimni o'lchash vositasi emas, balki o'quvchining har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan integrativ pedagogik jarayondir. Raqamli vositalar, axloqiy me'yorlar va o'qituvchi kasbiyligi o'rtasidagi muvozanat - samarali diagnostika amaliyotining asosi hisoblanadi [4; 97].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Inkluziv ta'limdagi pedagogik diagnostika barcha o'quvchilar, jumladan maxsus ehtiyojli shaxslar uchun teng va shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlarini yaratishda muhim vositadir. Ushbu maqolada pedagogik diagnostikaning metodologik asoslari va amaliy qiyinchiliklari tahlil qilinib, insonparvarlik qadriyatlari bilan ilmiy aniqlikni uyg'unlashtirish zarurligi ta'kidlandi.

Asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

Pedagogik diagnostika muvaffaqiyati asosan o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyasiga bog'liq bo'lib, bu ko'nikmalarni doimiy ravishda rivojlantirish va muassasalar tomonidan qo'llab-quvvatlash talab etiladi.

Samarali diagnostika sifatli va miqdoriy ma'lumotlarni uyg'unlashtirgan holda raqamli texnologiyalarni qo'llash bilan birga axloqiy tamoyillarga - maxfiylik va inklyuzivlikka - rioya qilishi zarur.

Qattiq standartlashtirilgan o'quv dasturlari va metodik resurslarning yetishmasligi diagnostikaning to'liq samaradorligiga to'sqinlik qiladi.

Xalqaro tajribalar erta aniqlash, ko'p mutaxassisli hamkorlik va individual ta'lim rejaları muhimligini ko'rsatadi.

Kelgusida siyosatchilar va ta'lim mutasaddilari diagnostik savodxonlikni oshirish hamda zarur resurslarni taqsimlashga e'tibor qaratishi lozim. Shunday qilingan taqdirda, pedagogik diagnostika inkluziv ta'limning ajralmas va rivojlanayotgan qismiga aylanishi mumkin. Bu esa turli xil o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'ofurova, D. S. Inkluziv ta'lim sharoitida o'quvchilarning rivojlanishini pedagogik diagnostika qilish masalalari // Ta'lim va tarbiya. – 2021. – №3. – B. 45–49.
2. Madiyeva, C. D. Korreksion pedagogika va inklyuziv ta'lim integratsiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
3. Abdullayeva, M. A. Inkluziv ta'limning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Qodirova, O. X. Inkluziv ta'limda baholash va monitoring tizimini tashkil etish // Uzluksiz ta'lim. – 2022. – №2. – B. 61–66.
5. Hautamäki, Y., Kupari, P., & Sahlberg, P. Finlyandiya ta'lim tizimi va o'qishdagi qiyinchiliklarni erta aniqlash. Ta'lim tadqiqotlari jurnali, 112(4), 425–438. (2019).
6. Ifenthaler, D., & Yau, J. Y.-K. O'quv tahliliy vositalar yordamida o'quv muvaffaqiyatini oshirish: Empirik topilmalar haqida fikrlar. Ta'lim texnologiyalari tadqiqoti va rivojlanishi, 68(1), 247–263. (2020).
7. OECD. OECD o'rganish ramkasi 2030. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti. <https://www.oecd.org/education/2030-project/> (2019).
8. Praetorius, A. K., Herppich, S., & Seidel, T. O'qituvchilarning diagnostik kompetensiyasi: Kontseptualizatsiya va empirik dalillar. Ta'limni baholash, baholash va hisobdorlik, 30(2), 145–163. (2018).
9. Reusser, K., & Pauli, C. Ta'limdagi diagnostik kompetensiyaga tizimli yondashuvlar. O'rganish va ta'lim, 65, 101–117. (2020).
10. Rogers, K. R. 80-yillarga mo'ljallangan o'qish erkinligi. Charles E. Merrill nashriyoti. (1983).
11. Norqobilova R. D. Methods of improving the mechanisms of diagnosing the mother language ability of primary class students //The role of science and innovation in the modern world. – 2022. – T. 1. – №. 2. – C. 139-143.
12. Davlatovna N. R. Pedagogical Basis of Interdisciplinary Communication in the Educational Process //International Journal on Orange Technologies. – T. 2. – №. 10. – C. 108-111.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.